

DÉLMAGYARORSZÁGI KÖZLÖNY.

Politikai és közgazdasági napilap.

<p>Előfizetési ár: Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva: Egész évre frt 14.— Fél évre " 7.— Negyed évre " 3.50 Egy óra " 1.20</p>	<p>Felelős szerkesztő: Lendvai Miklós. Kiadó-tulajdonos: Csendes Jakab.</p>	<p>Hirdetések díja: Öt-hasábos petítisor egyszeri beiktatásért 6 kr., többszöriért 4 kr. Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr. Nyílttér 3 hasá- bos petítisor 15 kr. Egyes szám ára 5 kr.</p>
---	--	--

A kiegyezés után a délvidéki vármegyék közönségei hazafias fellángolással indították meg, hozták mozgásba az önkormányzatnak annyi éven át mozdulatlanul maradt kerekeit, hogy az alkotmányos szellemnek újból fellobogó fáklyájánál a magyar állameszme tiszteletére tanítsák az időközben fölserdült új nemzedéket. Magyar jelszavak hangzottak fel mindenünnen és rohamosan indult meg a magyarosodási mozgalom a közélet minden terén.

Aki majd megírja e korszak történetét, bizonyára méltó elismeréssel fog megemlékezni azon kiváló férfiakról, kik e politikailag és nemzetiségileg annyira exponált vidéket szerencsésen átvezették az 1867-iki átalakulás szirtjein és áthidatták vele azt a korszakot, melynek immár innenső partján csakis rajtunk áll kiaknázni a honszerző, föntartó ősök szívós munkásságának megmentett sikerét. És kétségkívül első helyen fog ezek közt megemlékezni néhai **O r m ó s** Zsigmond volt főispánról, a magyar tud. akadémia jeles tagjáról, ki éreznél maradandóbb emléket emelt magának a délvidék magyarságának szívében. A számos alkotás közé, melyek fennen hirdetik e nagy férfiú lángoló hazaszeretetét, e szerény napi lap is tartozik.

A mind jobban megindult magyarosodási mozgalommal szemben szomorúan észlelték a hazafiak, hogy négy megye, Temes, Torontál, Krassó és Szörény megyék területén egyetlen magyar lap sincsen, mely szószólója, zászlóvivője lenne a hazafias törekvéseknek. P e s t y Frigyes, a később ország-szerte ünnepeelt jeles történetíró, ki az időben a temesvári kereskedelmi és iparkamara titkára volt, kísérletet tett ugyan egy magyar hetilap kiadásával, de ez pártolás-hiány miatt csakhamar megszűnt.

O r m ó s Zsigmond volt az, a ki aztán megalapította e vidéken az első magyar napilapot, a T e m e s i L a p o k - a t. Merész vállalkozás volt ez abban az időben, mert a magyar olvasó közönséget ugyyszólván teremteni kellett a volt „szerb vojvodina“ és „Temeser Banat“ területén, de Ormós oly szilárd alapokra helyezte a lap anyagi létét, hogy annak fennállása teljesen biztosítva volt. A politikai napilaptól megkivánt 10.000 frtnyi óvadékot maga Ormós tette le és hazafias lelkesedéssel toborzott oly férfiakat, a kik jelentékenyebb évi segély kilátásba helyezése mellett léptek az alapítók közé. B o n n a z Sándor, a csanádi egyházmegye püspöke 500 frt évi segélyt biztosított a magyar lap részére; M i h á l o v i t s József zágrábi biboros érsek, G o r o v e István és S z e n d e Béla miniszterek halálukig 100—100 frt évi segélyt adtak. Az alapítók közt voltak továbbá N é m e t h József fölsz. püspök, buziási E i s e n s t ä d t e r Ignác kereskedelmi és iparkamarai elnök és erdősi B a y e r s d o r f Adolf. O r m ó s indítványára Temes vármegye közönsége 500 frt évi segélyt szavazott meg a hazafias vállalat számára.

A lap első száma 1872. évi május hó 1-én jelent meg M a g y a r t e s t v é r e k (Magyar József és Magyar Salamon) kiadásában. Szerkesztője dr. K a k u j a y Gyula volt, ki később mint nemzetgazdasági író vált ismeretessé és a nyolczvanas évek elején meghalt. Ormós buzdítására az új lap körül csoportosult a délvidék valamennyi tollfogató embere. A vezércikkeket a szerkesztőn kívül B e s s e n y e i Ferencz vármegyei főjegyző (jelenleg országgyűlési képviselő) és D o b ó László vármegyei első aljegyző (jelenleg vármegyei

főügyész) irták. A tárcza-rovatot Ormós Zsigmond, Pesty Frigyes és Szentkláray Jenő akadémiai tagok tették becsessé a hazai történelemből vett ismertetésekkel. A magyar színészek előadásairól eleinte Csiky Gergely halhatatlan nagy drámairónk — a ki akkor theologiai tanár volt Temesvárott — irt kritikákat; később a szini rovatot Kiss József, a zseniális költő — a ki jelenleg a „Hét“ szerkesztője — vezette több éven át. Közgazdasági czikkeket irt a lapba dr. Vargics Imre országgyűlési képviselő, novellákat Csorba (Palotay) Ákos szörénymegyei főügyész, ismeretterjesztő czikkeket Kornis Géza ügyvéd.

A lap első sorban a hazafias eszmék terjesztését és a magyarosodási mozgalmak előmozdítását vallotta czéljául. Négy oldalon jelent meg, három oldal szöveggel és egy oldal hirdetéssel. Formája olyan volt, mint az akkori többi vidéki lapoké: a Szegedi Híradó-é és a Győri Közölny-é; négy hasábos, hasábonként 125 sorral.

Kakujay Gyula 1874. évi márczius hó 1-én vált meg a laptól; ekkor rövid ideig Lőszek Mihály, majd Tácz József szerkesztette a lapot. 1874. évi november hó 18-tól 1875. évi április hó 30-ig Vuchetich Endre ügyvéd szerkesztette; utána újra Tácz József következett. 1878. évi deczember hó 1-től 1880. évi október hó 14-ig a lap szerkesztője Sallay Jenő volt, a ki társadalmilag is tevékeny részt vett a magyarosodási mozgalmakban.

1880. évi október hó 15-én a lap szerkesztését Áldor Imre főreáliskolai tanár, a zseniális publiczista vette át. Vezetése alatt a lap új lendületnek indult. Alakját megnagyobbitotta; akkora lett, mint a mai Pester Lloyd. Czimét megváltóztatta; az lett a czime: Délmagyarországi Lapok. Áldor a szerkesztői fizetését majdnem teljesen a lapra fordította. Porzsolt Kálmán, dr. Sziklay János, Relle Iván, Erdélyi Gyula, Ember Károly, Latkóczy Mihály fővárosi hírlapírókat rendes munkatársakul nyerte meg, sőt a karácsonyi és husvétii számok részére Szász Károlytól is kapott költeményeket. Vidékünkön voltak akkor dr. Ferenecz József, dr. Csengeri János és Szekrényi

Lajos ismert nevű írók, a kik sűrűn felkeresték a lapot dolgozataikkal. Herceg Ferencz, a ki azóta a legfényesebb irodalmi karrierék egyikét futotta meg; temesvári ügyvédjelölt-sége idejében több kitűnő tárczacikkkel gazdagította a lapot.

A magyarosodási mozgalmakra nagy hatással volt Áldor publicistikai és társadalmi működése. A Délmagyarországi Lapokban jelent meg 1882-ben Róth Nándor városi főügyész (most kir. ítélőtáblai bíró) czikke, mely a német „Schulverein“ illetéktelen beavatkozása elleni tiltakozó gyűlésre szólította fel a temesvári német ajkú polgárokat. A gyűlést néhány nap múlva megtartották és a temesvári példa nyomán a délvidék számos helyén tartottak tiltakozó gyűléseket. Áldor Imre és Várjassy Árpád (jelenleg aradmegyei kir. tanfelügyelő) gyűjtő czikkei eredményezték a magyar színügygyámolító egyeslet megalakulását; Stumpfoll Ede czikke folytán jött létre a temesvári magyar nyelvterjesztő egyesület és dr. Róna Ignác czikke folytán alakult meg a jogász-egyesület. Mindhárom egyesület ma is fennáll. A magyar színészet állandósítása érdekében számos cikk jelent meg a lapban Áldor Imre, Róth Nándor, Pontelly István, Barát Ármin, Weninger János, Gálffy István és Lendvai Miklós tollából. A első cikket a magyar színészet állandósítása mellett Török János polgármester, a későbbi miniszteri tanácsos és budapesti államrendőrségi főkapitány írta.

Szorgalmas munkatársai voltak a lapnak a nyolczvanos évek elején továbbá: dr. Telbisz Károly, dr. Dengi János, dr. Szalkay Gyula, Türr A. Viktor, dr. Sztura Szilárd, Schäffer Károly, Berecz Gyula, Városy Mihály stb.

Áldor 1887. évi július hó 10-én vált meg a laptól. Utódja Tábori Róbert fővárosi jeles tollú hírlapíró lett. A lap ekkor 1887. évi október hó 4-től megváltoztatott czimmel és alakban jelent meg. Felvette mostani czimét: Délmagyarországi Közöny és mostani alakját. (Nyolcz oldal, olyan formában, mint a Budapesti Hírlap.)

T á b o r i Róbert élénken, szakavatottan, egészen fővárosi mintára szerkesztette a lapot. A rendelkezésre álló szerény anyagi eszközök daczára, előkelő irodalmi színvonalon álló lapot tudott nyújtani a közönségnek. E mellett nem volt a délvidéki közélet egyetlen mozzanata, a mely elkerülte volna figyelmét. A fősulyt ő is a magyarság ügyének előmozdítására fektette. Hatalmasan hozzájárult czikkeivel és jóindulatu bírálataival ahhoz, hogy az állandósított magyar színészet Temesvárott gyökeret verjen. Buzdítására hazafias irányu czikkeket irtak a lapba a napi kérdésekről dr. F á y Ignác, H ó d o s s y Lajos, K l e i n Jakab és mások.

1890. évi június hó 1-én T á b o r i visszatért a fővárosba. A lap szerkesztését ekkor L e n d v a i Miklós, a jelenlegi szerkesztő vette át, a ki 1878. óta főmunkatársa volt a lapnak.

A lap 1891-ben mozgalmat indított a délvidéki magyar közművelődési egyesület megalakítása érdekében. Az ügyet melegen felkarolták a temesvári, verseczi, orsovai és resiczai magyar nyelvterjesztő egyesületek, valamint a torontálmegyei közművelődési egyesület; össze is jöttek tanácskozásra az egyesületek képviselői, de az új egyesület megalakítása abban maradt, mert nem tudtak megegyezésre jutni a meglevő egyesületek vagyonának mikénti kezeltetése felett.

1893-ban a lap jelentékenyen hozzájárult a délvidéki magyar szini szövetkezet létrejövételéhez. Buzdítására Nagybecskerek, Lugos, Pancsova, Versecz és Fehértemplom városok szövetkeztek egy jó magyar szintársulat szerződtetése érdekében.

A D é l m a g y a r o r s z á g i K ö z l ö n y most is, mint azelőtt, a magyar nemzeti jogosult törekvések erősítését vallja czélja gyanánt. A magyar műveltség terjesztéseért és a magyar nyelv törvényes jogaiért küzd e polyglott vidéken. Politikai tekintetben szabadelvű párti.

Kiválóbb munkatársai: B e s s e n y e i Ferencz orsz. képviselő, P e r é n y i Adolf, dr. G á s p á r János, dr. E r d é l y i Károly, C s e r e i József, G á l Kálmán, S z e n t g y ö r g y i Lajos, O s z t i e Andor, G á l f f y István. A lap

főmunkatársa Tilger Nándor, volt főmunkatársai Bihar
Imre és Bánfalvi Gyula, jelenleg fővárosi hirlapírók. A
lap kiadó-tulajdonosa 1894. évi október hó 1-je óta Cse-
des Jakab könyvnyomdatulajdonos. A Délmagyaror-
szági Közöny — a vásár- és ünnepnapokat követő na-
pok kivételével — naponként jelenik meg. Mint magyar
napilap most is egyetlen Temesvárott, hol három német
és két román napilap lát napvilágot.

